

Motion till riksdagen 2017/18:3926

av **Markus Wiechel m.fl. (SD)**

med anledning av prop. 2017/18:23 Skärpt exportkontroll av krigsmateriel

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det inte ska införas ett PGU-kriterium (politiken för global utveckling) som hinder i riktlinjerna för krigsmaterielexport och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att presumtionen för följdleveranser inte ska ändras och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I modern tid har Sverige bedrivit en seriös och välmenade säkerhetspolitik. Medan det finns andra länder som trots att de är demokratier kan bedriva krig för egna tvivelaktiga intressen, så handlar den säkerhetspolitiska diskussionen i Sverige mycket om hur vi ska agera för att andra länder ska få det bättre. Detta är något för oss att vara stolta över. På så vis är vi en högtstående kultur. Detsamma gäller på krigsmaterielexportkontrollens område. För de flesta länder är krigsmaterieexporten ett utrikespolitiskt verktyg för att vinna fördelar på andra länders bekostnad, vilket inte minst gäller super- och stormakterna. I Sverige vägs alla beslut om krigsmaterielexport mot följderna för andra länder och deras invånare. På så vis har vår krigsmaterielexportkontroll utvecklats till det den är i dag, vilket bl.a. innebär att den är den näst strängaste i världen (endast Japan har en strängare lagstiftning på området).

Mot den bakgrunden är det märkligt att det 2012 uppstod en förbittrad debatt om den svenska krigsmaterieexporten. Bakgrunden var att det i den årliga skrivelsen från Inspektionen för strategiska produkter (ISP) till riksdagen framgick att export av krigsmateriel från Sverige hade gått till Saudiarabien, Pakistan och Förenade Arabemiraten. Det som exporterades var s.k. flygande radarsystem (Saabs Erieye-system). Detta är mycket dyra system, varför denna export blev en stor del av det årets krigsmaterielexport. Slagord hördes i debatten om att ”det är väldigt fel av Sverige att exportera så mycket krigsmateriel till diktaturer”. De som debatterade visste inte mycket

om riktlinjerna för exporttillstånden, och regeringsledamöterna var inte insatta i den aktuella situationen på grund av att informationen var sekretessbelagd. Konsekvensen av det hela blev att en kommitté tillsattes – Krigsmaterielexportöversynskommittén (KEX), med uppdraget att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater.

I debatten framkom det inte att Erieye-systemen klassats som övrig krigsmateriel (ÖK) och inte som krigsmateriel för strid (KS). Exporttillstånd för KS till Saudiarabien och liknande länder är normalt sett inte brukligt enligt svensk exportpolitik. Däremot säljer vapenproducerande länder som Frankrike, Storbritannien och USA KS till Saudiarabien för ofantliga belopp. Exempelvis exporterade Obamaadministrationen KS till Saudiarabien för över 50 miljarder dollar.

Det finns oss veterligen inga länder som Sverige valt att neka köp av krigsmateriel, och som på grund av det beslutet blivit utan sådan. Det har alltid funnits andra leverantörer med jämförbar produktkvalitet. De länder som kan tillverka krigsmateriel med högsta kvalitet är inte så många, men de är tillräckligt många för att alla länder som inte står under vapenembargo får det krigsmateriel de har råd att köpa. I propositionen antyds att Sverige påverkat andra länder till att utveckla en strängare exportkontroll för att därigenom skapa en stabilare värld. Är detta sant, eller en skönskrivning? Vore det sant så skulle det väl finnas ett exempel. Även om det inte vore sant så är det bra att Sverige har en sträng krigsmaterielexportkontroll. Vi ska göra vad vi kan för att verka för en fredligare och lyckligare värld, men det är också bra för vår trovärdighet i de internationella materielsamarbetena. Det land som samarbetar med Sverige för att utveckla krigsmateriel ska veta att deras teknik inte sprids okontrollerat genom tveksam export. Den exportkontroll som vi hade när KEX tillsattes var bra och genomtänkt. Vi hade inte behövt tillsätta en kommitté eller göra riktlinjerna för exportkontrollen strängare. Beslutet blev ändå detta, och i vissa delar har bra förslag väckts. Till exempel är det bra med sanktionsväxlingen till förmån för avgifter för enklare fel i hanteringen från exportföretagens sida.

KEX kom fram till att Sverige eller världsfreden inte skulle gynnas av att Sverige håller sig med en lista över diktaturer. Det skulle medföra en diplomatisk låsning med svårbedömda följder. Däremot föreslår KEX att länders demokratiska staters status ska bedömas. Ju sämre demokratisk status ett land har, desto svårare ska det vara att få importera krigsmateriel från Sverige. Vi anser att införande av ett sådant demokratikriterium är rimligt och möjligen kan göra exportkontrollen effektivare och därmed motverka dålig export. Redan i dag är dålig svensk krigsmaterielexport ovanlig, dvs. sådan export där vapnen kommer till användning på ett felaktigt sätt. Felaktigt sätt finns i olika former. Det kan vara en regim som angriper sin egen befolkning med vapen, en regim som angriper ett grannland eller en regim som säljer eller förlorar sina vapen till kriminella eller motsvarande. Naturligtvis har Sverige inte problem med export av krigsmateriel till stater som bygger upp sitt försvar i rent defensivt syfte för att kunna avskräcka potentiella angripare. Det finns inget fullständigt samband mellan det föreslagna demokratikriteriet och det befintliga MR-kriteriet, men i de flesta fall så har ett land problem med båda eller inget av dem. Ett land som inte förmår upprätthålla MR är oftast inget demokratiskt välutvecklat land. På så vis innebär införande av ett demokratikriterium troligen ingen kraftig begränsning generellt av krigsmaterielexporten, utan mer en utveckling av verktygen för att motverka skadlig export.

På ett helt annat sätt förhåller det sig med det föreslagna nya PGU-kriteriet. Det kriteriet föreskriver att Sverige ska bedöma vad som är bäst för mottagarlandet. Har de

råd med krigsmateriel eller är livsmedel, skolböcker eller något annat viktigare? Vad är bäst för det landets uthållighet? Det är svårt att bedöma. Vad skulle finländarna ha sagt om de i stället för ammunition fått bröd under vinterkriget? Vi anser att det måste vara mottagarlandet som bedömer vad de behöver och har råd med. Om landets regim är aggressiv eller oseriös på annat sätt så faller de ändå på demokrati- och MR-kriteriet. Vi avvisar helt ett införande av ett PGU-kriterium. Ett sådant kriterium gör att svensk exportkontroll blir helt avvikande från de övriga länderna i sexnationerssamarbetet, och i stället för att göra våra regler mer lika varandra blir det precis tvärtom. Vi motsätter oss införande av ett PGU-kriterium i riktlinjerna för svensk krigsmaterielexport. Med fyra olika villkorliga hinder i riktlinjerna för exportkontrollen så har vi de verktyg vi behöver: MR-kriteriet, demokratikriteriet, konfliktkriteriet och avledningskriteriet. PGU-kriteriet är otydligt och farligt och bör därför inte ingå. PGU-kriteriet kommer att begränsa svensk krigsmaterielexport på ett oförutsägbart sätt, och våra internationella partner riskerar att bryta kontakterna med Sverige. Andra länders krigsmaterielexportproducenter har redan i konkurrenssyfte börjat verka för att tränga ut svenska företag ur viktiga materielsamarbeten. Läget är kritiskt. Vi inom politiken borde vara tacksamma för att svensk försvarsindustri finns kvar. Villkoren är redan svåra. Om exporten kraftigt regleras ned återstår för de svenska krigsmaterielindustrierna att antingen lämna landet eller att med sitt kapital lämna branschen. Båda alternativen är katastrof för svensk krigsmaterieförsörjning. Tvingas vi handla all krigsmateriel utomlands så ökar kostnaderna och vi får mindre materiel för anslaget, med svåra följder för vår militära förmåga. Försvarsindustrin är dessutom teknikdrivande och satsar mer på forskning än Chalmers och KTH tillsammans.

Försvarsindustrin är beroende av sin export. Ett exempel är just exporten av Erieye till bl.a. Saudiarabien. Hade inte den skett så hade den svenska sensor/radar-tillverkningen varit hotad av nedläggning. Nu är den i stället världsledande och skapar stora möjligheter.

Ett villkor som är avgörande är också följdleveranserna. Det land som köper ett krigsmaterielsystem gör sig ofta beroende i decennier av ammunition, reservdelar och uppgraderingar. Därför finns det i dag presumtion för följdleveranser som bara kan brytas av förändrade villkor för de ovillkorliga hindren (internationellt bindande överenskommelser, bindande sanktionsbeslut och folkrättsliga regler om neutrala stater under krig). Nu föreslås en liten glidning i bedömandet som det i och för sig är svårt att tolka. Det är dock lätt att konstatera att följdleveranserna inte behöver strängare bedömning. Andra försvarsmakter som köper materiel av oss har samma behov av försörjningstrygghet som vår egen försvarsmakt har. Vill vi sälja materielsystem så måste vi i alla normalfall också sälja ammunition, reservdelar och uppgraderingar till det vi har exporterat. Att stryka i listan över vad som ska betraktas som följdleveranser kommer att förorsaka att svensk industri får ett dåligt rykte.

Exportkontrollrådet (EKR) bistår ISP med en parlamentarisk bedömning av enskilda exportärenden. EKR har bara handlingarna för aktuella ärenden till läns en knapp vecka fram till sammanträdena. Ärendena är beskurna av olika slag av stark sekretess som utrikessekretess, försvarssekretess och kommersiell sekretess. Det är svårt att bedöma när sekretessen lättar. Att under dessa villkor ställa EKR till svars genom att offentliggöra besluten är därför orimligt. Eftersom ledamöterna i EKR inte får tala med någon om ärendena annat än i EKR så skulle suppleanter göra det lättare för små partier som då får två personer i rådet som därmed kan överlägga med varandra. Vi anser därför att förslaget om suppleanter i EKR är bra.

Markus Wiechel (SD)

Björn Söder (SD)

Roger Richtoff (SD)

Mikael Jansson (SD)

Jeff Ahl (SD)